

Kallion alueen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024

Alavieskan kunta
Nivalan kaupunki
Sievin kunta
Ylivieskan kaupunki
Peruspalvelukuntayhtymä Kallio

KALLIO
peruspalvelukuntayhtymä

Sisällys

Taustaksi	3
1 Ikääntyneen väestön hyvinvointi	4
Väestötiedot	6
Asuminen ja ympäristö	8
2 Palvelut	10
Terveyspalvelut	10
Kotona asumista tukevat palvelut ja palveluasuminen	11
Ikääntymistä tukevat kuntien tekniset palvelut	12
Kulttuuripalvelut	13
Liikuntapalvelut	13
Kumppanuudet	13
3 Ikääntyneen väestön palvelurakenteen tavoitteet Kalliossa	14
4 Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman teot	16
Hyvinvointisuunnitelman toteutus, seuranta ja arviointi	22

Taustaksi

Ikääntyneiden osuus väestöstä on kasvussa. Vuonna 2018 Suomessa oli 65 vuotta täyttäneitä noin 20 prosenttia väestöstä ja vuonna 2030 heitä voi olla jo noin 26 prosenttia eli 1,5 miljoonaa. Myös iäkkäimpien 75 ja 85 vuotta täyttäneiden ikäryhmien osuudet väestöstä kasvavat. Vuonna 2030 isossa osassa kunnista vähintään joka neljäs asukas on 75 vuotta täyttänyt tai vanhempi. Ikääntyvien määrän kasvu toteutuu myös Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella. Iäkkäissä ihmisissä on toimintakyvyltään, terveydentilaltaan ja taloudellisilta mahdollisuuksiltaan hyvin erilaisessa tilanteessa olevia henkilöitä. Kuitenkin iäkkäiden määrän kasvua paljon olennaisempaa palveluiden tarpeen kannalta on se, minkä kuntoisena ikäännytään. Suomalainen vanhuspolitiikka korostaa kotona-asumisen ensisijaisuutta siinäkin tilanteessa, kun tarvitaan säännöllistä tukea ja palvelua. Kotona-asumista vahvistamaan tarvitaan ennaltaehkäisevää ja toimintakykyä ylläpitävää toimintaa, arkikuntoutusta ja itsenäistä suoriutumista tukevia toimintamalleja. Kotona asumisen tukemiseksi on myös tarpeen lisätä erilaisia asumisen vaihtoehtoja. Tulevaisuudessa ikäihmiset voivat olla monin tavoin mukana yhteiskunnallisessa toiminnassa nykyistä enemmän päätöksentekijöinä, kehittäjinä ja kokemusasiantuntijoina tai vertaistukena toiselle ikäihmiselle. Tämän suuntainen kehitys on myös ns. vanhuspalvelulain tavoitteena.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ja sen jäsenkuntien vuosille 2021 - 2024 päivitetyn suunnitelman tarkoituksena on tukea ikääntyneiden pärjäämistä kotona läheisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Suunnitelmassa kuvataan Kallion alueen ikääntyvän väestön hyvinvoinnin nykytilaa ja väestön kehitystä, siinä esitetään hyvän ikääntymisen tavoitteet ja vuositeemat vuosille 2021–2024. Kukin toimijataho laatii omat vuosittaiset toimenpideohjelmat päämäärien, tavoitteiden ja vuositeemojen toteuttamiseksi asiakkaiden, läheisten, Kallion, peruskuntien, seurakuntien sekä muiden palveluiden tuottajien yhteistyönä.

Suunnitelma perustuu Kallion palvelustrategiaan sekä jäsenkuntien hyvinvointia ja terveyttä edistäviin ohjelmiin ja kuntastrategioihin, vanhuspalvelulakiin ja Kansalliseen ikäohjelmaan vuoteen 2030 sekä Laatusuositukseen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi 2020 – 2023 julkaisuihin. Lisäksi suunnitelman valmistelussa on hyödynnetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (Sotkanet.fi), KELAN ja Tilastokeskuksen väestöä ja hyvinvointia kuvaavia tilastoja.

Kalliossa vuosina 2020 - 2021 68-vuotiaille tehtyjen hyvinvointitarkastusten perusteella vastaajista (N=377) liki kaikki arvioivat saavansa arjessa usein iloa, useimmat myös kokivat saavansa tarvitessa apua asiointiin. Samanlainen positiivinen tulos saatiin myös kysyttäessä yksinäisyydestä eli valtaosa vastaajista ei ilmaissut kokeneensa yksinäisyyttä. Elämäntapoihin liittyen alkoholin käyttö oli nykyisin useimmilla joko olematonta tai kohtuullista. Lääkitykset olivat kaikilla vastaajilla kunnossa, eli lääkelistat olivat päivitetty. Vuonna 2019 75-vuotiaille tehdyssä hyvinvointikyselyssä (N=163) vastaajat kokivat oman terveydentilansa verrattain hyväksi; vastaajista 89 %:n mielestä oma terveydentila on keskitasoa tai sitä parempi.

Tuloksia hyvinvointikyselyistä ja -tarkastuksista v.2019 – 2021

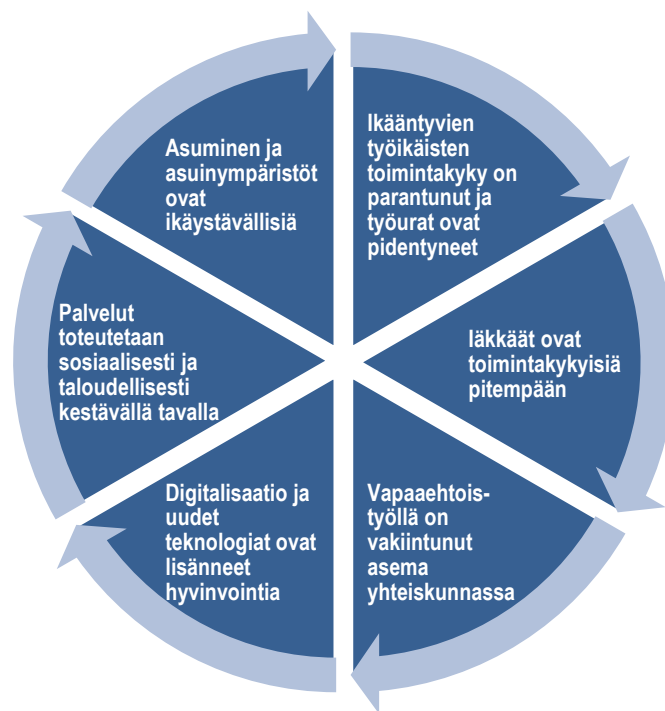
1 Ikääntyneen väestön hyvinvointi

Hyvä ikääntyminen tulee nähdä mahdollisuutena elää alueella aktiivista ja hyvää elämää iästä ja toimintakyvystä riippumatta. Ikääntyneillä on edellytykset huolehtia omasta terveydestään ja toimintakyvystään. Ikäihminen saa päättää itseään koskevista asioista ja osallistua niiden kehittämiseen yhdessä muiden ikäihmisten ja toimijoiden kanssa.

Suunnitelmassa korostuu ikäihmisen osallisuus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, toimintakyvyn ylläpito ja kotona pärjääminen. Ennakoinnilla, varhaisella mukaantulolla ja toimijoiden yhteistyöllä ja yhteisesti valituilla suunnitelman vuositeemoilla voidaan vähentää riskitekijöitä ja sitä kautta parantaa ikääntyneen osallisuutta, kotona pärjäämistä, hyvinvointia ja terveyttä. Suunnitelman vuositeemoilla kootaan kaikki toimijat, ikääntyvä itse mukaan lukien, toimimaan yhteiseen suuntaan ikäihmisten parhaaksi.

Väestön ikärakenne on muuttumassa eliniän pitenemisen seurauksena. Elinajanodote on noussut vähitellen ja keskuudessamme elää jatkossa entistä iäkkäämpiä. Yhteiskunnassa on tunnistettava ja otettava kaikessa toiminnassa huomioon, että iäkkäät ihmiset eivät ole enää yhtenäinen ryhmä, kuten ei mikään muukaan väestöryhmä. Joukossa on hyvin eri-ikäisiä ja toimintakyvyltään erilaisia, 65-vuotiaista 100 vuotta ylittäneisiin.

Aktiivinen ja hyvä ikääntyminen Kallion alueella koskee kaikkia ikääntyviä. Ikäystävällinen alue ottaa toiminnassaan huomioon ikääntymisen moninaisuuden. Se tarjoaa iäkkäille mahdollisuuksia terveeseen ja toimintakykyiseen ikääntymiseen sekä antaa elämän loppuvaiheessa tarvittavan turvan, hoidon ja huolenpidon. Se huomioi ikääntyvän omat voimavarat ja ihmisen oman vastuun. Hänellä on mahdollisuus osallistua ja toimia, kukin omien voimavarojensa mukaan.

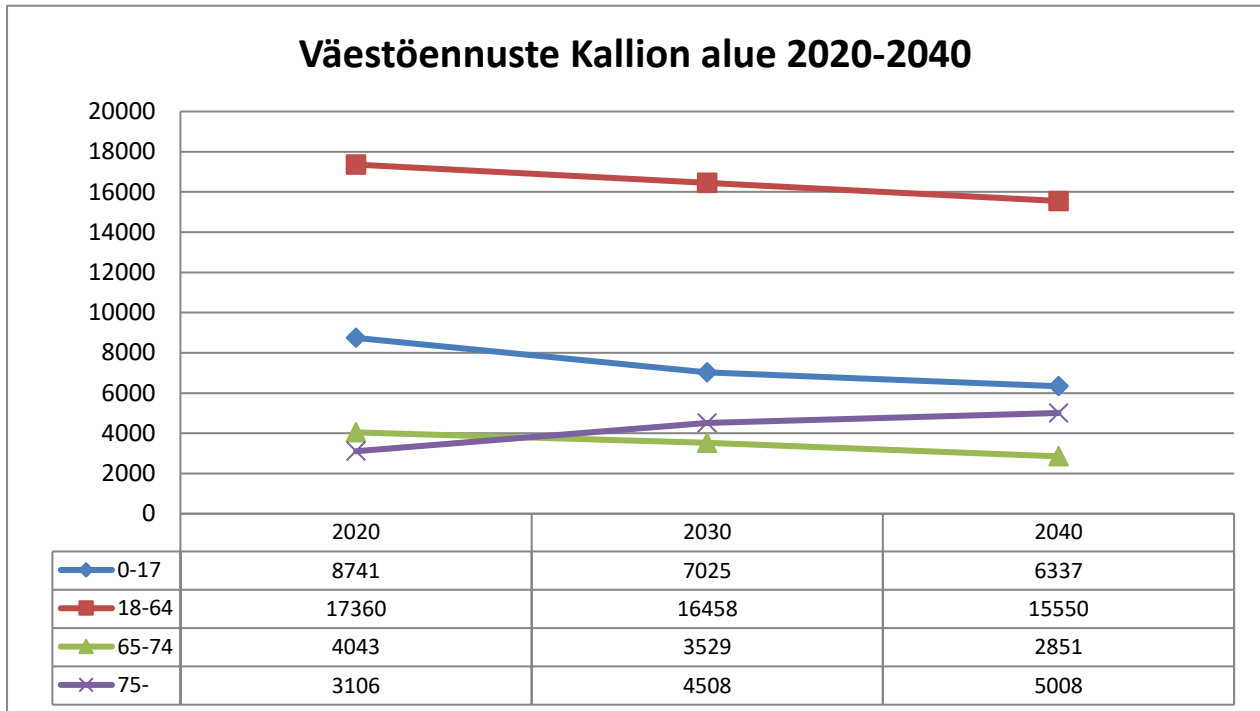

Keskeiset linjaukset – vaikuttavuustavoitteet vuoteen 2030 (Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 STM)

Kuntatalous on heikentynyt viime vuosina Suomessa ja myös Kallion jäsenkunnissa. Resurssien väheneminen ja palvelutarpeiden kasvu vaikuttavat meneillään olevaan sote-uudistuksen maakunnallisiin ratkaisuihin sosiaali- ja terveyspalveluiden ja siten myös vanhuspalveluiden järjestämisestä ja palvelutuotannon sisällöistä. Palvelutuotannon painopisteen siirtämisellä ennakoivaan toimintaan sekä kotiin annettaviin palveluihin yhdessä omaishoidon ja perhehoidon kanssa voidaan parantaa ikäihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia, mutta samalla myös hillitä tulevaisuuden palvelutuotannon kustannuksia.

Väestötiedot

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueen väestömäärä oli vuodelle 2020 33 148 henkilöä. Vuonna 2030 väestöennuste on 31 520 (-1 628) henkilöä ja vuonna 2040 se on 29 746 henkilöä (-3 402). Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella väestön ikääntyminen on ollut nopeampaa kuin vuonna 2016 ennustettiin. Väestön ikääntyminen yli 75 vuotta täyttäneiden osalla kasvaa voimakkaasti vuodesta 2020 vuoteen 2030. Vuoden 2030 jälkeen 75 vuotta täyttäneiden osuus kääntyy laskuun ja 85 vuotta täyttäneiden osuus kasvaa.

Väestöennuste Kallion alue 2020–2040 (Lähde: Sotkanet.fi)

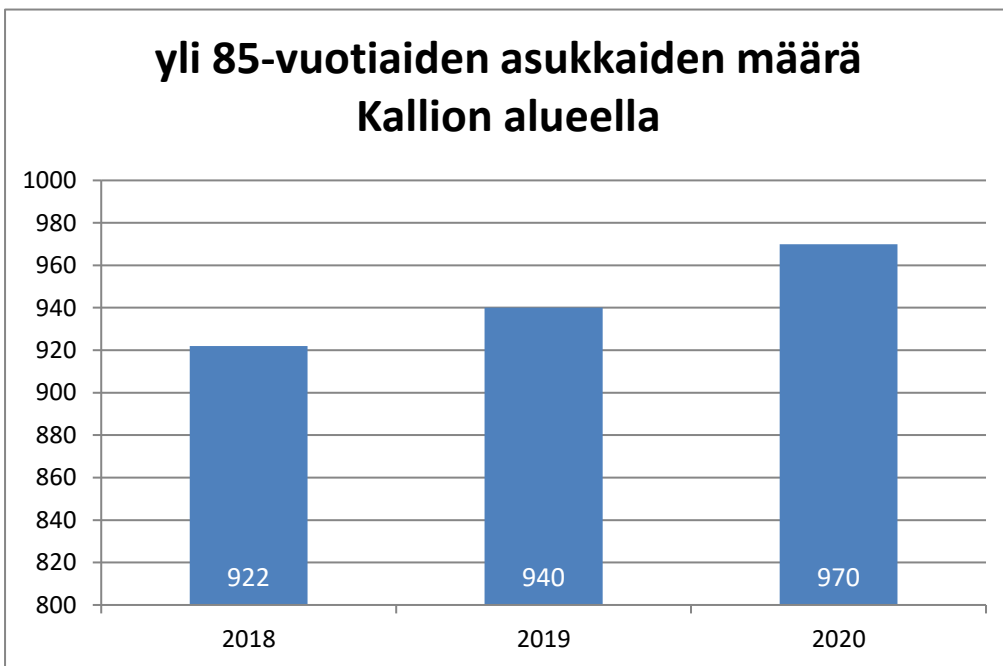
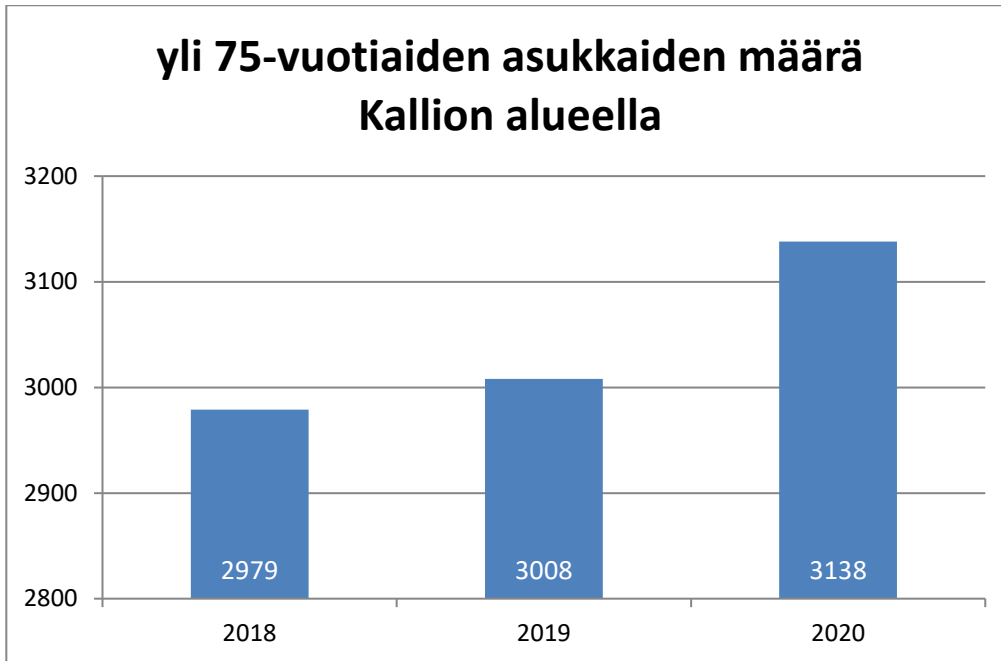
	2020	2021	2025	2027	2029	2030	2035	2040
75 v täyttäneet	3106	3199	3816	4107	4355	4508	4929	5008
Alavieska	296	296	333	349	367	380	419	440
Nivala	1066	1101	1302	1397	1488	1538	1629	1614
Sievi	428	440	512	551	571	593	634	641
Ylivieska	1316	1362	1669	1810	1929	1997	2247	2313
85 v täyttäneet	939	969	1060	1092	1119	1194	1640	1987
Alavieska	98	102	106	103	101	100	128	157
Nivala	328	332	370	373	376	408	561	681
Sievi	127	136	134	140	148	153	208	246
Ylivieska	386	399	450	476	494	533	743	903

Ennuste ikäihmisten määrästä Kallion alueella vuosina 2020–2040 (Lähde: Tilastokeskus)

Kallion kuntien laskennallinen muutos yli 85-vuotiaiden osalta vuonna 2030 verrattuna vuoteen 2021:

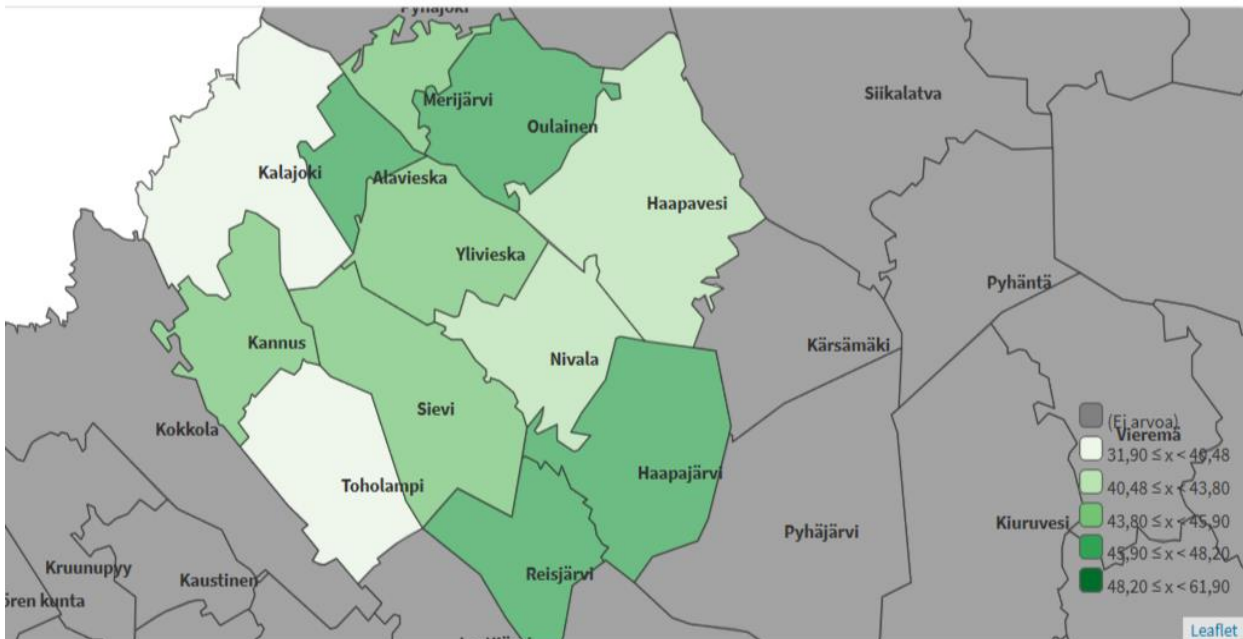
- Alavieska: vähennys 2 henkilöä, vuoteen 2035 verrattuna lisäys 26 henkilöä
- Nivala: lisäys 76 henkilöä
- Sievi: lisäys 17 henkilöä
- Ylivieska: lisäys 134 henkilöä

Yli 75-vuotiaiden ja yli 85-vuotiaiden kasvu on selkeästi havaittavissa jo kolmen peräkkäisen vuoden tarkastelussa. Vuonna 2018 Kallion alueen kunnissa asui yli 75-vuotiaita 2979, vuonna 2019 heitä oli 3008 ja vuonna 2020 yli 75-vuotiaita oli 3138. Vuonna 2018 yli 85-vuotiaita oli 922, vuonna 2019 heitä oli 940 ja vuonna 2020 yli 85-vuotiaiden määrä oli 970.

(Lähde: Sotkanet.fi)

Yksin asuvia yli 75-v. Kallion alueella oli vuonna 2019: Alavieskassa 124 henkilöä, Nivalassa 387, Sievissä 172 ja Ylivieskassa 530 henkilöä.

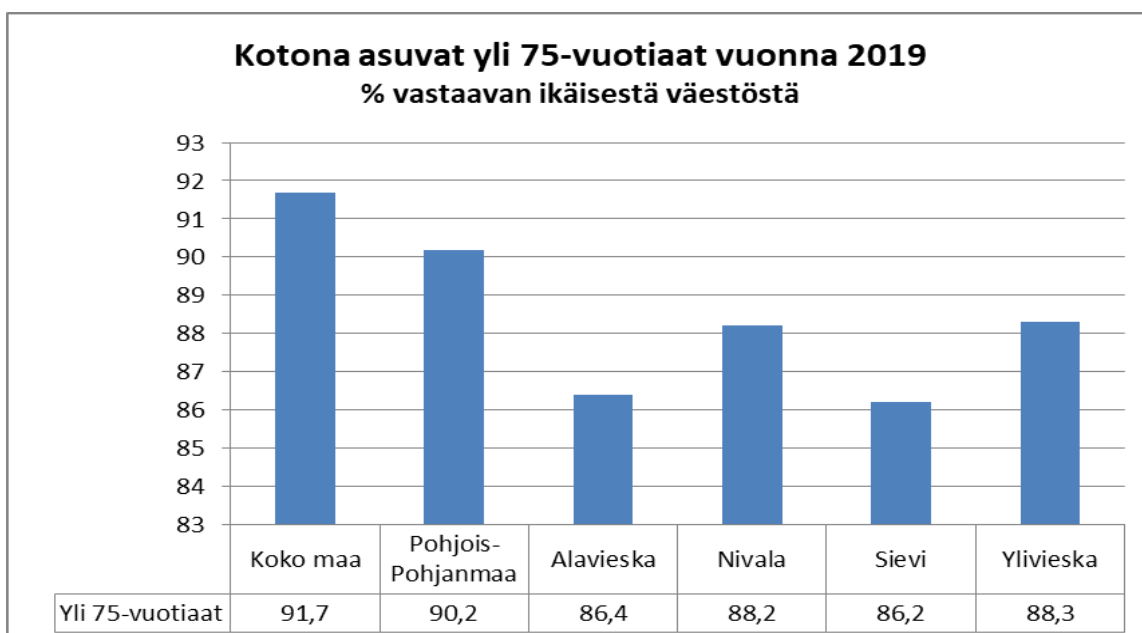

Yksin asuvat yli 75-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, vuosi 2019 (Lähde Sotkanet.fi)

Vanhuuseläkkeen saajia oli Kallion alueella v. 2019 yhteensä 7588 ja heidän keskimääräinen eläkkeensä oli 1253 euroa kuukaudessa. Perustoimeentulotuen saajia marraskuussa 2019 heistä oli 46 henkilöä.

Asuminen ja ympäristö

Suurin osa ikäihmisistä asuu kotona ja enemmistö heistä omistusasunnoissa. Kotona 85 vuotta täyttäneistä asui vuonna 2019 Alavieskassa 73,4 %, Nivalassa 73,9 %, Sievissä 77 % ja Ylivieskassa 75,3 %. Vastaava prosenttiosuus koko maassa oli 82,4 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 79,6 %.

(Lähde: Sotkanet.fi)

Tulevaisuudessa ikäihmisten asuminen painottuu yhä enemmän kotona asumiseen. Asuntokannasta uudistuu 1 - 2 % vuodessa. Uudistuotannosta osa kohdentuu senioreille ja erityisryhmille. Esteettömyydellä ja sen parantamisella edistetään ikäihmisten kotona pärjäämistä.

Asuinalueen valinnassa ikäihmiset pitävät tärkeänä alueen palveluita: ruokakauppaa, terveydenhuoltoa, kirjastoa ja hyviä liikenneyhteyksiä kuntakeskukseen. Ikäihmiset arvostavat asumisessaan mahdollisuutta ulkoiluun sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhdessä tekemiseen samanikäisten kanssa. Asukastoiminnalla on ikääntyneille enemmän merkitystä kuin muulle väestölle.

2 Palvelut

Kallion alueen ikääntyneen väestön palvelut:

- Perustason palvelut (ei edellytetä palvelutarpeen arviointia)
 - liikuntapalvelut
 - kulttuuripalvelut, kirjasto
 - vapaaehtoistoiminta
 - järjestöjen, seurakunnan ja uskonnollisten yhteisöjen seniorityö
 - ikääntymistä tukevat kuntien tekniset palvelut
 - terveyskeskuspalvelut (esim. ikäneuvola, kansantautihoitajat, rokotuspalvelu)
 - ikäneuvola

- Erityispalvelut (edellytetään palvelutarpeen / hoidon tarpeen arviointi)
 - vanhusten päivätoiminta ja lyhytaikaishoito
 - kotihoito
 - tavallinen ja tehostettu palveluasuminen
 - sairaanhoitopalvelut
 - mielenterveys- ja päihdepalvelut

Terveyspalvelut

Ennalta ehkäisevien palveluiden avulla ehkäistään ja siirretään varsinaisten hoidollisten palvelutarpeiden syntyä ja ylläpidetään ikäihmisten toimintakykyä. **Ikäneuvolapalvelua** tarjotaan 68 –vuotiaille ennakoivana toimintamallina. Hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistäviä tai vaarantavia tekijöitä koskeva kysely lähetetään vuosittain 75 vuotta täyttävälle, jotka eivät ole kotihoidon asiakkaina. Kotikäynti tehdään, jos kyselyyn vastannut sitä haluaa. Ennakoiva kotikäynti tarjotaan kaikille 80 vuotta täyttävälle, jotka eivät ole palveluiden piirissä. Ennalta ehkäiseviä palveluja ovat ikääntyville tarkoitettu **palveluneuvonta ja -ohjaus**. Yhteistyötä tehdään kuntien ja järjestöjen kanssa mm. erilaisten tempausten järjestämisessä.

Sairaustapauksessa tai tapaturman sattuessa **Kallion terveyskeskuksen vastaanotot sekä Oulaskankaan ilta-, yö- ja viikonlopun aikainen yhteispäivystys** antavat tutkimukselliset ja hoidolliset palvelut. Erikoissairaanhoidon tai Nivalan ja Ylivieskan terveyskeskusten vuodeosastojen **akuuttihoito** on lyhytaikaista sairaalahoitoa, jonka aikana ikäihminen saa tarvitsemansa sairaanhoidon ja kuntoutuksen, jotta kotona pärjääminen olisi mahdollista. **Suun terveydenhuoltopalveluiden** tarve kasvaa, kun väestö ikääntyy ja hampaallisten osuus ikääntyvien joukossa kasvaa. Hammashoitolat toimivat jokaisessa Kallion kunnassa. Sairaanhoidon palveluihin sisältyvät sairaala- ja vuodeosastohoito, lääkäreiden ja sairaanhoitajien vastaanotto, neuvonta ja ohjaus. Lääkärin ja kansantautihoitajien (astma-, diabetes- ja sydänvastaanotot) vastaanottotoimintaa on kuntayhtymän kaikissa kunnissa. **Muistihoitajan vastaanotto** on

tarkoitettu muistisairaiden tutkimukseen, ohjaukseen, hoitoon ja seurantaan. Tavoitteena on selvittää muistiongelmien syyt mahdollisimman varhain. Vastaanottopalveluihin kuuluvat hoidolliset tukipalvelut, kuten laboratorio- ja röntgenpalvelut sekä lääkinällinen kuntoutus. Kallion ikäihmisten palveluissa on muistikoordinaattorin tehtäviä tekevä työntekijä. **Kotisairaaloiminta** on sairaanhoidollisten toimenpiteiden sekä kuntoutuksellisten palveluiden viemistä ikäihmisen kotiin. Kotisairaaloimintaan osallistuvat yhteistyössä kotihoidon, palveluasumisen, vastaanoton ja vuodeosaston henkilöstö. **Kuntoutuspalveluita** ovat mm. fysio- ja toimintaterapia, veteraanikuntoutus, lääkinällinen kuntoutus, kuntoutusohjaus ja kotihoidon kuntoutus. Fysio- ja toimintaterapiaa annetaan yksilö- ja ryhmähoitoina lääkärin läheteellä. Lääkinällistä kuntoutusta voidaan tarjota myös palvelusetelillä. **Apuvälinelainaamosta** voi lainata pääasiassa liikkumisen ja päivittäisten toimintojen apuvälineitä. Yksilöllisiin apuvälinetarpeisiin voidaan myöntää apuvälineitä lääkinällisenä kuntoutuksena.

Kotona asumista tukevat palvelut ja palveluasuminen

Kotihoidopalvelut ovat asiakkaan kotona selviytymisen tueksi järjestettyjä palveluita. Säännöllisen kotihoidon asiakkaan toimintakyky on laskenut, hän ei selviydy arkielämän toiminnoista itsenäisesti, omaisten tai muiden tukipalveluiden avulla. **Tilapäinen kotihoito** järjestää palvelua määräaikaaisesti esimerkiksi tilapäinen lääkehoito, haavanhoito tai kuntoutus.

Tilapäishoito on lyhytaikaista, sairaalasta kotiutuville taikka äkillisiin hoitotarpeisiin tai toimintakyvyn laskuun ikäihmiselle annettavaa hoito- ja kuntoutuspalvelua. Tilapäishoitoa voi saada Sievin Pajulassa ja Nivalan Hopeakodilla sekä Ylivieskan Kotikartano 4 tilapäishoidon yksiköissä.

Ikääntyville suunnattu **toimintakykyä tukeva sosiaalityö** on ehkäisevää ohjausta ja taloudellisen tuen hakemista esim. asunnon muutostöihin. Ikääntyvät **päihdeasiakkaat** saavat polikliiniset päivystys- ja A-klinikkapalvelut Nivalan ja Ylivieskan A-klinikalta. Alavieskassa ja Sievissä on sivuvastaanotot.

Omaishoidon tuen avulla mahdollistetaan hoitoa tarvitsevan henkilön huolenpito ja asuminen kotioloissa omaisen tai muun läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki sisältää hoitopalkkion, hoidettavalle ja hoitajalle annetut palvelut sekä omaishoitajan vapaapäivien aikaisen sijaishoidon. **Vuorohoito** (tilapäishoito) on omaishoidossa oleville ennalta suunniteltu yhden tai kahden viikon hoitajakso ympärivuorokautisessa hoidossa. Hoitajakso mahdollistaa levon omaishoitajalle.

Perhehoito soveltuu kodinomaisena vaihtoehtona erityisesti omaishoitajan vapaan aikaiseen tai muuhun tilapäiseen hoitotarpeeseen. Asiakkaan valinnan mukaan perhehoito voi korvata myös osan tehostetun kotihoidon tai palveluasumisen palveluista.

Kotihoidon tukipalveluna voidaan myöntää **ateriapalvelua** kotiin kuljetettuna henkilölle, joka ei

alentuneen toimintakyvyn, sairauden tai vamman vuoksi itse pysty valmistamaan ruokaa tai käymään kodin ulkopuolella ruokailemassa. Tukipalveluita ovat myös **turvapuhelinpalvelut, lääkkeiden annosjakelu ja peseytymispalvelu** hoitajan avustamana, **vaatehuoltopalvelu** lähinnä sotainvalideille, **siivouspalvelu** pienituloisille yksilöllisen harkinnan mukaan, **kuljetustuki** tarveharkintaisesti silloin, kun asiakas ei ole oikeutettu vammaispalvelulain mukaisiin kuljetuspalveluihin eikä palveluliikennettä ole. **Kauppakassi-** palvelu on mahdollista kaikille halukkaille; asiakas sopii palvelusta suoraan paikallisten palvelua tarjoavien kauppojen kanssa.

Päivätoiminta tukee asiakkaiden kotona asumista yksilöllisen kuntoutumis- ja hoitotarpeen mukaisesti. Se mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen ja antaa osallistumisen kokemuksia. Päivätoimintaa on Nivalassa, Sievissä ja Ylivieskassa päiväkeskuksissa.

Palveluasuminen on kotihoidolla tuettua asumista. Henkilökunta on paikalla aamu- ja ilta-aikaan. **Tehostetussa palveluasumisessa** henkilökunta on paikalla ympärivuorokautisesti. Yksiköissä tuetaan asukkaan omatoimisuutta ja mahdollisuutta asua turvallisessa asumisympäristössä tarvitsemansa hoivan ja hoidon turvin. Yksiköissä on myös kuntoutuksellista ja virikkeellistä toimintaa. Asukas maksaa erikseen asumisesta ja saamastaan palveluista. Kalliossa on joka kunnassa oma yksikkö tai yksiköitä. Palveluja ostetaan myös yksityisiltä palveluiden tuottajilta tai asiakkaalle myönnetään palveluseteli.

Ikääntyvien mielenterveyspalveluita järjestetään Kallion terapiakeskuksessa avopalveluna ja ympärivuorokautinen laitoshoido psykiatrisissa sairaaloissa. Ikääntyviä mielenterveysasiakkaita on Kallion omissa asumispalveluissa, mutta pääosa asumispalveluista ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Mielenterveysasiakkaille järjestetään myös kotikuntoutusta. **Päihdeasiakkaiden asumispalvelut ostetaan** yksityisiltä palveluntuottajilta.

Vammaispalveluilla tarkoitetaan vammaispalvelulaissa säädettyjä kuljetuspalveluja, asunnon muutostöitä, asuntoon kuuluvia välineitä, laitteita tai tulkkipalveluja. Palvelua voidaan antaa myös palveluasumisena tai päivätoimintana taikka henkilökohtaisena apuna. Kehitysvammaisten palveluja ovat mm. palveluohjaus, kuntoutus-, päivä- ja työtoiminta sekä asumispalvelut ja laitoshoido.

Ikääntymistä tukevat kuntien tekniset palvelut

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista kaikkia kunnan hallinnonaloja koskevaa terveyteen ja hyvinvointiin sekä niiden taustatekijöihin vaikuttamista. **Teknisiin palveluihin** kuuluvat maankäyttöön, rakentamiseen ja ympäristöön sekä ruokahuoltoon liittyvät palvelut. Toimivilla kuntien liikenne- ja virkistysalueilla on suuri merkitys ikääntyvän väestön hyvinvoinnille. Liikunta- ja puistoalueilla tuetaan ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämistä.

Kulttuuripalvelut

Alueen musiikkiopistojen toimintoja ovat mm. opettajien ja oppilaiden yhdessä järjestämät musiikkivierailut, konsertit ja virkistystuokiot. Konserttivierailuja on palvelutaloissa ja terveyskeskuksissa. Kulttuuripalvelujen tarjontaa laajennetaan kotona-asuville esim. yhteisömuusikon vierailuin.

Kuntien **kirjastojen** kirjasto- ja tietopalveluilla edistetään väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastot toimittavat kotiin kirjastoaineistoja henkilöille, jotka eivät korkean iän, sairauden, liikuntaesteiden tai muun vamman vuoksi voi tulla kirjastoon. Kirjastoilla on myös siirtokokoelmapalvelua päiväkeskuksiin ja vuodeosastoille. Kirjastoilla on infotilaisuuksia ja teemapäiviä sekä aineistojen hankintapalvelua.

Kansalaisopistojen opetustarjonta on monipuolista ja mahdollisuuksien mukaan opetusta annetaan myös sivukylillä. **Ylivieskan seudun kansalaisopisto** järjestää opetusta Ylivieskan, Alavieskan ja Sievin alueella. Nivalan alueella toimii **Jokilatvan opisto**. Ikääntyvän väestön osallistumista on parannettu opetus- ja kulttuuriministeriöltä saadun opintosetelityyppisen avustuksen turvin alentamalla senioriväestölle suunnatun kausikortin hintaa. Opistot tekevät yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. **Kesäyliopiston** runsas tarjonta ikäihmisten yliopistoinen rikastaa koulutus- ja kulttuuritarjontaa.

Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimet tarjoavat monipuolisia kulttuuri- ja taide-elämyksiä alueellaan sekä järjestävät erilaisia tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. **Jokilaaksojen pelastuslaitos** tuottaa pelastustoimen palvelut alueellaan. Pelastuslaitos palvelee Jokilaaksojen alueella toimivia ja asuvia ihmisiä sekä yhteisöjä pelastustoimintaan, onnettomuuksien ehkäisyyn ja varautumiseen liittyvissä asioissa. Pelastuslaitos järjestää ohjausta ja neuvontaa sekä koulutusta.

Liikuntapalvelut

Liikuntatoimien palveluilla luodaan edellytyksiä väestön jaksamiseen työelämässä eläkeikään asti. Palvelut mahdollistavat myös ikääntyneille omaehtoisen harrastustoiminnan sekä edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntapalveluissa on mahdollista harrastaa monipuolista ohjattua ja vapaamuotoista liikuntaa.

Kumppanuudet

Seurakunnat, erilaiset lukuisat järjestöt ja yhdistykset tarjoavat ikääntyville osallisuuden kokemuksia ja luovat hyvinvointia ja terveyttä harrastuksissa, tilaisuuksissa, leireillä, retkillä ja työntekijän kotikäynneillä. Yhdistysten laajat hankkeet tuovat alueelle hyviä käytäntöjä ja

monipuolistavat palvelutarjontaa. Kehittyvät vapaaehtoistoiminnan toimintamallit parantavat kaikkien osallistumismahdollisuuksia.

Kallion alueella toimivat **Centria ammattikorkeakoulu ja Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä**. Tiivistä yhteistyötä on myös **Oulun ammattikorkeakoulun** kanssa. Oppilaitoksista valmistuu ammattitaitoista työvoimaa sosiaali- ja terveystalouteen. Oppilaitosten toiminnassa koulutus, opinnäytetyöt, pienimuotoiset projektit sekä käytännön opetus työelämässä liittyvät ikääntyvään väestöön joko suoraan tai välillisesti. Ikääntyviä on käytetty kehittäjä- ja kokemusasiiantuntijoina hankkeissa. **Raudaskylän Kr. Opiston ALVA** – alueellisen vapaaehtoistoiminnan yhteistyön kehittämis- ja koordinoitihankkeessa luodaan vapaaehtoistoiminnan alueellinen toimintamalli.

3 Ikääntyneen väestön palvelurakenteen tavoitteet Kalliossa

Palvelurakennetta Kalliossa kehitetään nykyisen laatusuosituksen ja POPSotessa tavoiteltavan suunnan mukaisesti paikalliset olosuhteet huomioiden. Yli 85-vuotiaiden palvelutarpeen hoitaminen vie jatkossa yhä enemmän resursseja muihin ikäluokkiin nähden. Yksilö on ensisijaisesti itse vastuussa terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidosta ja hän käyttää tavallisia palveluita arjessa pärjäämiseen. Elinvoimaisten kuntien monipuolinen elinkeinorakenne edistää kuntalaisten hyvinvointia. Kunnilla on lakisääteinen vastuu kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Kunta huolehtii infrastruktuurinsa ajanmukaisuudesta mm. valokuituverkostolla siten, että esim. digitaalisten palveluiden käyttö on mahdollista. Kunta huolehtii sujuvasta joukkoliikenteestä tai kutsutaksipalvelusta.

Ennalta ehkäiseviin ja ennakoiviin toimiin suunnataan nykyistä enemmän voimavaroja. Ennakoinnilla ja varhaisella mukaantulolla tavoitellaan ikääntyneen terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoa niin, että hän pystyy asumaan kotonaan mahdollisimman pitkään. Tätä tavoitellaan kehittämällä eri toimijoiden osaamista ja yhteistyötä. Suurin osa ikääntyneistä pärjää arjessaan käyttäen vain tilapäisesti sosiaali- ja terveystalouteita.

Omaishoidon peittävyystavoite tuleville vuosille on 6–7 % 75 vuotta täyttäneiden määrästä. Omaishoitajan terveystarkastuksiin, vapaa-ajan sijaistuksiin ja valmennukseen kohdennetaan määrärahoja.

Omaishoidon lisäksi Kalliossa toimii yksi lyhytaikaista hoitoa tarjoava yksityinen perhehoitoyksikkö. Tavoitteena on lisätä **perhehoitoa** myös pitkäaikaiseen palveluun. Kiinnostuneita palveluntuottajia varten kuntien tulisi kartoittaa ja tarjota sopivia kiinteistöjä, jotta palvelun aloitus olisi yrittäjälle mahdollisimman helppoa. Peittävyystavoite on, että perhehoidon piirissä 1 % yli 75-vuotiaista.

Tilapäisen kotihoidon tehokkaalla toiminnalla ja kotikuntoutuksen tuella tavoitellaan asiakkaan kuntoutumista kotona pärjääväksi, jolloin säännöllisen kotihoidon tarve poistuu tai viivästyy.

Säännöllisen kotihoidon tarve kasvaa kaikissa kunnissa. Peittävyystavoitteena on 13–14 % yli 75-vuotiaiden määrästä. Säännöllisessä kotihoidossa hoidetaan yhä vaativampia asiakkaita, mikä edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja, kuntoutuksellista työtettä ja lääkäripalveluita. Palvelutarpeen arvioinnilla ja palveluohjauksella on suuri merkitys palvelun myöntämisperusteiden ohella palveluun ohjautumisessa. **Teknologian** käyttöä lisäämällä voidaan korvata osa kotihoidon käynneistä ja tukea kotona-asumista ennen vaativampia kotihoidon palveluja. **Yöpartiotoiminta** on välttämätön. Asiakkaiden hoitoisuuden kasvaessa tarvitaan kotihoitoa myös yöaikaan.

Kotihoidolla tuetussa asumisessa (ent. palvelutalo) toimii kotihoidon henkilöstö. Toimintatapaa on kehitetty säännöllisen kotihoitopalvelun suuntaan, mutta edelleen kehittämistyö jatkuu.

Tilapäishoidon kehittäminen on keskeistä kotona asumisen palvelukokonaisuudessa. Kuntouttava tilapäishoito tukee omaishoidettavan kotona asumista ja kuntouttaa toimintakyvyn palauttamiseksi. Tilapäishoito on Kallion omaa toimintaa. Suunnitelmassa esitetään tilapäishoidon määräksi 2 % 75 vuotta täyttäneistä.

Tehostettua palveluasumista on Kallion alueella perinteisesti käytetty suosituksia enemmän. Lisäksi nuoremmat ikäänntyvät ovat tarvinneet tavoitetta enemmän tehostettua palveluasumista. Tavoitteena on laskea peittävyttä nykyisestä 10,1 % vuosittain 0,5 %. Yksityiseen palvelutuotantoon käytetään pääasiassa palveluseteliä. Ikäänntyneiden määrän kasvaessa kasvaa myös tarve erilaisille asumismuodoille. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen lisäksi tarvitaan ei-ympäri vuorokautista palveluasumista ja muuta ns. välimuotoista asumista.

Palvelurakenteen muuttaminen edellyttää kaikkien toimialojen ja muiden toimijoiden tiivistä yhteistyötä sekä uudenlaisia asumisvaihtoehtoja, kuten senioritalojen rakentamista. Asuinympäristöjen ja palveluiden on tuettava ikäihmisten liikkumista, palveluiden tulee tulla myös asiakkaan luo esimerkiksi pyörien päällä liikkuvina palveluina ja palveluiden tuottamista tulee tehdä yhä enenevässä määrin etäpalveluina. Palvelutuotannon monipuolistaminen ja nykyisten toimintojen uudelleentarkistelu myös kotiin annettavissa palveluissa mahdollistaa säännöllisen kotihoidon palveluiden tarjoamisen jatkossakin niitä eniten tarvitseville. Nykyisellä kotihoidon peittävyydellä (17,2 %) vuoteen 2030 mennessä asiakasmäärät nousevat nykyisestä 537 asiakkaasta 775 asiakkaaseen.

4 Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman teot

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman tarkemmat tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman teot	Osallistuu toteutukseen
Ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • ikääntyneet ovat toimintakykyisempiä pidempään • ikääntyneet osallistuvat ja vaikuttavat 	<p>ALAVIESKA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hyvin saavutettavat ja lähellä toteutettavat terveystalvet 2. Kyselyn toteuttaminen, jossa kysytään ikäihmisiltä, kuntalaisilta mikä edesauttaa heidän hyvinvointiansa ja terveyden edistämistään. 3. Ikäihmisten jumppa etänä viikoittain. 4. Kirjaston toimesta sekä kotipalvelu että Celia-palvelu ikäihmisille. Kutsuvierailuja esim. kutsutaan Eläkeliitto kirjastoon seuraamaan kirjailijavierailua. Vierailu joka vuosi Omavieskassa ohjelmaa tarjoten. 5. Digi-apua ja koulutusta 6. Kaveritoiminta. Kaveri, jonka kanssa voisi mm. piipahtaa kirjaston näyttelyssä, museossa, konserteissa, kävelyllä tai lenkkeillen. Kaikille kuntalaisille tasapuolisesti, myös sivukylät huomioidaan. 7. Yhteisötaidetyöpaja ikäihmisille 8. Ikävihreät -konsertin järjestäminen. 	<p>ALAVIESKA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. PPKY Kallion 2. Kyselyn toteuttamisesta vastaa sivistys- ja hyvinvoinnin toimiala. 3. Jumpan toteutuksesta vastaa Alavieskan Viri viikoittain. 4. Kirjaston toimista vastaa kirjastotoimen työntekijät. 5. Digiukea järjestää kirjastotoimi ja kolmannen sektorin toimijat esim 4H ja Raudaskylän opisto 6. Kaveritoimintamahdollisuutta on suunniteltu ja toteutetaan Raudaskylän opisto kanssa yhteistyössä järjestöjen, seurakunnan ja kunnan HYTE-ryhmänkin kanssa. 7. ja 8. Yhteistyöpajasta ja konsertista vastaa kunnan kulttuuritoimi.
		<p>NIVALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikuntaan ja kulttuuriin liittyvät toimenpiteet: 	<p>NIVALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut,

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman tarkemmat tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman teot	Osallistuu toteutukseen
		<p>Voimaa vanhuuteen, seniorikortti, soveltavan liikunnan kehittäminen, hyvinvointiluennot, kulttuurisuunnitelma, Kaikukortti-toiminta, kerhotoiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> • ravitsemuksen parantaminen • järjestöjen työn tukeminen: Juttutupa, avustukset, vierailut järjestöjen tapahtumissa, vapaaehtoistyön koordinointi • etsivä vanhustyö • Ikäystävällinen Nivala toimenpidesuunnitelman laatiminen 	<p>hyvinvointipalvelut, Jokilatvan Opisto, Kallio</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kallio, kaupunki, järjestöt, • Kallio, kaupunki, järjestöt, • kaupunki, Kallio, järjestöt • kaupunki, Kallio, järjestöt
		<p>SIEVI</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjatut kuntosaliryhmät ja muut ryhmät livenä ja etänä • liikuntapaikkojen olla esteettömiä ja ympäristö turvallinen • etäjumpan kautta pyritään tavoittamaan ikääntyneitä, jotka eivät voi mihinkään lähteä • kyselyitä ikääntyville mitä tarvitsevat • kulttuuripalveluiden ikääntyneille suunnattua toimintaa, kuten esitykset, näyttelyt ja erilaiset tapahtumat • kirjastopalveluiden tarjoamat tapahtumat ja lukupiirit 	<p>SIEVI</p> <ul style="list-style-type: none"> • vapaa-aikatoimi <ul style="list-style-type: none"> – liikuntapalvelut – kirjastopalvelut – kulttuuripalvelut • yhdistykset ja järjestöt • vanhus- ja vammaisneuvosto

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman tarkemmat tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman teot	Osallistuu toteutukseen
		<ul style="list-style-type: none"> • lisään ihmisten vuorovaikutusta ja kohtaamista • ikäihmisille oma kohtaamispaikka 	
		<p>YLIVIESKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harrastus- ja virkistystoiminnan lisääminen ja maksuttomien kokeilutuokioiden kehittäminen • Satsataan puistoissa liikkumiseen, kunnossapitoon ja lisään levähdys paikkoja • Lisätään ja kehitetään erityisliikuntapaikkoja koko kaupungin alueella • Vanhusneuvoston iltatori 	<p>YLIVIESKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaupungin hallintokunnat • Yhdistykset ja järjestöt • Ev.lut. seurakunta
		<p>KALLIO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikäneuvolatoiminta • Hyvinvointikyselyt ja -tarkastukset • Asiakas on mukana oman palvelunsa suunnittelussa ja toteutuksessa sekä arvioinnissa (mm. RAI -arviota tehtäessä) • Kansalaisfoorumit 	<p>KALLIO</p>
Ikääntynyt voi elää hyvää elämää kodissaan nykyistä pidempään	<ul style="list-style-type: none"> • asuminen ja asuinympäristö ovat ikäystävällisiä • ennakoivia palveluita ja ennaltaehkäisyä kehitetään 	<p>ALAVIESKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaishoitajatyön kehittäminen ja tukeminen • Tarjota erilaisia asumismuotoja ikääntyneille esim. 	<p>ALAVIESKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • PPKY Kallio ja kunnan HYTE-työryhmä • Senioriasumisen suunnittelusta vastaa kunnan johtoryhmä erityisesti

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman tarkemmat tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman teot	Osallistuu toteutukseen
	<ul style="list-style-type: none"> • monimuotoisen asumiseen mahdollisuuksien kehittäminen • digitalisaation / teknologian mahdollisuudet lisätä hyvinvointia 	<p>välimuotoinen asuminen eli senioriasuminen: Ikäspesifiä asumista, joka sijoittuu tavallisen asumisen ja tehostetun palveluasumisen väliin, esim. yhteisöllinen asuminen, senioritalot ja palveluasuminen Johon sisältyy jonkinlaista yhteisöllisyyttä yhteisten tilojen ja toiminnan kautta Palveluja saa joko asukkaan itse hankkimana tai kohteen palveluohjaajan avustamana julkisia palveluja kuten kotipalvelut Hallintamuodoltaan omistus, vuokra tai asumisoikeusasuminen Palveluasumisessa asukkaiden tuen tarve vähäisempää kuin tehostetussa palveluasumisessa. (sosiaalihuoltolain 22 §:n mukaan) tämä suoraan Alavieskan asuntopolitiikasta (kv 9/2020)</p>	<p>tekninen toimi ja päätöksenteosta kunnan päätöksenteon toimielimet, viimekädessä kunnanvaltuusto.</p>
		<p>NIVALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikäystävällinen Nivala toimenpidesuunnitelman laatiminen • digituen kehittäminen • liikuntaan ja kulttuuriin liittyvät toimenpiteet: Voimaa vanhuuteen, seniorikortti, 	<p>NIVALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaupunki, Kallio, järjestöt • kaupunki, Jokilatvan Opisto, järjestöt, • Kallio, liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut, hyvinvointipalvelut,

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman tarkemmat tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman teot	Osallistuu toteutukseen
		soveltavan liikunnan kehittäminen, hyvinvointiluennot <ul style="list-style-type: none"> • kyläkydin kehittäminen 	Jokilatvan Opisto, Kallio <ul style="list-style-type: none"> • kaupunki, yritykset, järjestöt
		SIEVI <ul style="list-style-type: none"> • kaavoitetaan riittävästi asuntorakentamiseen soveltuvia alueita palveluiden läheisyyteen • muutetaan asuntoja esteettömiksi / rakennetaan uusia esteettömiä asuntoja • kiinnitetään huomiota liikkumisen esteettömyyteen yleisten alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa • ikäihmisille digituki opastusta ja digikoulutuksia • kotijumppaa ja kyläilyä kampanja 	SIEVI <ul style="list-style-type: none"> • tekninen toimi • yhdistykset ja järjestöt • vapaa-aikatoimi
		YLIVIESKA <ul style="list-style-type: none"> • Digikoulutuksien lisääminen ja opastaminen älylaitteiden käyttöön • Senioritalon suunnittelua jatketaan • Ateriapalvelu 5 krt/vko • Määrärahan kohdentaminen omaishoitoon • Kehitetään kutsutaksipalvelu järjestelmää • Kehitysidea: Luodaan Kallion alueen kuntien Seniori-kanava. Seniorikanava palvelisi arkisin muutaman tunnin tv-vastaanottimen kautta. 	YLIVIESKA <ul style="list-style-type: none"> • Kaupungin hallintokunnat • Vuokra-asunnot Oy • Yhdistykset ja järjestöt • Yritykset

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman tarkemmat tavoitteet	Hyvinvointisuunnitelman teot	Osallistuu toteutukseen
		<p>KALLIO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paloriskiasuntojen huomiointi; tiedottaminen ilmoitusvelvollisuudesta kotihoidossa • Matalan kynnyksen toimintaa aloitetaan; ikääntyneiden ohjaus ja neuvonta • Palveluissa huomioidaan mahdollisuus digitalisaatio-/teknologiaratkaisujen käyttöönotto • Kotiutustiimin toiminta ennaltaehkäisevänä, moniammatillisena ja kuntouttavana 	<p>KALLIO Jokilaaksojen pelastuslaitos</p>

Hyvinvointisuunnitelman toteutus, seuranta ja arviointi

Suunnitelma toimeenpannaan vastuutahojen toiminta- ja taloussuunnitelmissa. Toimenpanoa ohjaavat seuraavat **vuositeemat**:

- vuosi 2022: Hyvinvoiva ja innostava arki
 - Teeman taustalla on tavoite rohkaista ikääntyneitä lähtemään ulos kodeistaan koronan jälkeen
- vuosi 2023: Arvostan itseäni
 - Teeman taustalla on ikääntyneiden osallisuuden ja myönteisen elämänasenteen vahvistaminen.
- vuosi 2024: Turvallinen koti
 - Teeman taustalla on laaja asumisturvallisuuden kokonaisuus mm. esteettömyys, apuvälineet, paloturvallisuus ja yleinen turvallisuudentunne.

Kaikkina vuosina kiinnitetään erityistä huomiota tiedotukseen. Toimeenpanoa seurataan yhteisillä, kerran vuodessa kuntien ja Kallion kesken toteutetuilla keskusteluilla. Kukin toimija vastaa tavoitteiden ja päämäärien toteutumisesta omassa toiminnassaan ja arvioi niitä toimintakertomuksessaan.

Kallion Ikäneuvoston tehtävänä on varmistaa suunnitelmatyön jatkuminen, tavoitteiden ja vuositeemojen tarkentaminen sekä niiden toteutumisen seuranta ja arviointi. Kuntalaisille järjestetään vuosittain kuntakohtainen kansalaisfoorumi sekä raportoidaan tavoitteiden toteutumisesta vanhusneuvostoille, kuntien valtuustoille ja Kallion yhtymähallitukselle.